



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutioes Morales

In Quibus Vniuers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

2. Cuius facultatis, & instrumenti actus sint animæ Affectus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

pressio formæ alicuius imperfectæ ad suam perfectionem. Vnde in motu semper est recessus ab uno, & accessus ad aliud; & idè cum aliquid sit ex calido frigidum, in qualitate mouetur; cum ex paruo magnum, in quantitate. **Actus** verò generatim acceptus, quo quippiam operamur, vel efficiamus, est alicuius facultatis animi, vel corporis functio. Actus sunt cognoscere, videre, gustare, appetere, loqui, saltare, & edificare. Passio verò est, qua aliquid certa qualitate permouetur. Vnde propriè passiones corporis dicuntur, vt cū morbis, vulneribus, verberibus, cruciatibus, doloribus, incisionibus, exulcerationib⁹ corpus afficitur. Pari modo cum animus suis morbis, & ægritudinibus commouetur, eè dicuntur passiones animi. Modò igitur **quæstio est**, an affectus animi sit cognitio, & iudicium, quo res obiecta tãquam bona, vel mala iudicatur; an verò actus, quo appetitus approbat, vel repudiat bonum, vel malum sibi oblatum; an potius sit motus, & perpessio, qua cor vnà cum corpore afficitur, commouetur, & patitur? **Stoici**, teste Cicerone, Affectus animi definiebant esse iudicia, & opiniones. Vnde aiebant, Dolorem, esse opinionem mali præsentis: Metum opinionem mali futuri, & expectati: Læritiam opinionem boni præsentis: Cupiditatem, opinionem boni futuri, & nondum possessi. Peripateretici verò, affectus aliquando, aiunt, esse actus appetitus, aliquando verò animi perpersiones. **Vera autem sententiã hæc est**, Affectum animi esse actum appetitus, qui sequitur cognitionem, sine iudicium rationis, vel sensus, & corporis commotionem generat. Non itaq; affectus animi est passio corporis, sed act⁹ appetitus cum passione corporis coniunctus, aut causa passionis efficiens. Nec est opinio, vel iudicium facultatis cognoscētis, sed est actus appetitus cognitionem, & iudicium consequens. Stoici affectus, animi iudicia, & opiniones esse definierūt, eos per causas, & origines, vnde proximè existunt, explicauerunt: sed exactius Peripateretici appetit⁹ actus, & motus esse dixerunt affectus, eos per formã definiētes.

Cap. II.

Cuius facultatis, & instrumenti actus sint animæ affectus.

PRIMO queritur, Cuiusnam facultatis actus sint animi affectus, sine ne voluntatis rationem sequentis, an verò appetitus animalis, qui sensu regitur. **Respondeo**, esse actus appetitus, qui sensus cognitionem, & iudicium sequitur: quia licet appetitus rationem sæpè præcurrat, potest tamen ratione dirigi, & temperari. Atque hæc est Aristotelis sententiã, quam Theologi communi consensu approbarunt. & idè huiusmodi affectus dicuntur animales, & imaginandi actū proximè cõsequuntur. Quare fames, & sitis inter affectus animæ non computantur, quoniam licet fames, sit cupiditas sicci, & calidi; & sitis, appetitus frigidi, & humidī: mentis tamen cognitionem præueniunt, nec possunt rationis imperio gubernari; & idcirco naturalis sunt facultatis. **Obiectis**, Parua animalia, cuiusmodi sunt vermes, formicæ, muscæ, culices, & id genus alia imaginandi vi carent, tamen appetitu sunt prædi-

ta, & suis quoque affectibus mouentur, & viuunt. **Respondeo**, Nullum esse animal, quamuis exiguum, quod imaginandi facultate, vel sensu aliquo interuo vacet. licet in eo eiusmodi vis sit etiam parua, & exigua. Vnde fit, vt hæc animalia tacta statim contrahantur, aut dilatentur, aut aliquo modo sese flectant, & contorqueant: eo quod cū primum tanguntur, dolore, aut delectatione afficiuntur, & eorum tactum appetitus comitatur.

Secundò queritur, Cuiusnam instrumenti actus sint affectus animi; nam omnis corporalis animantium actus alicuius est facultatis, & instrumenti. **Plato** videtur facultati appetēti duo corporis instrumenta tribuisse. Nam vim concupiscentem tanquam in sede ponit in iecore, irascentem in corde. Idem etiam ex Platone docuere Nyssen, & Galenus, eo quod spiritus ex corde proficiuntur, & in ira plurimum est spiritus. Ex iecore verò sanguis exoritur, & in sanguine, ac iecore viget cupiditas. **Medici**, vt ait Lactantius lib. diuin. insti. c. 15. docent, læritiam esse in splene, iram in felle, metum in corde, cupiditatem in iecore. Hoc idem innuit Glossa in cap. 1. Ezechiel. & Gabr. 2. d. 39. q. 1. a. 1. no. ab. 3. Scotus ait diuersa esse instrumenta; sed quæ sine illa minimè expressit; existimo eum intelligere cor, iecur, & splenem, sic etiam Henric. quodl. 8. q. 15. Theologi quidam potius vidētur sensisse facultatis appetentis cor esse instrumentum, quia cor est primum, quod animi affectibus potissimum commouetur; vt patet in ira, cupiditate, metu, læritiã, & dolore, qui tristitia dicitur. **S. Thomas** planè tradidit instrumentum potissimum harum affectionum animi esse cor; quanquam quibusdam magis probatur medicorum opinio, & Platoni; & Nysseni; mihi tamen magis placet, S. Thomæ sententiã: nam etsi quidã affectus in iecore, alij in splene, alij in felle dominari videntur, sed omnes in corde sedem habent; item omnes incipiunt in iecore, sed perficiuntur in corde.

Tertiò queritur, An irascenti, & concupiscenti facultas subiecto, & re distinguantur, an verò solum ratione? nam duas esse, & aliquo modo differre, apertè docent Nyssen & Damascenus locis citatis. Duæ sunt opiniones. **Prima** docet solum ratione distingui, quoniam animantium vires & facultates ex re obiecta, & subiecto & instrumento distinguuntur, & differunt: at cor est subiectum proximum, & instrumentum huiusmodi facultatum; ergo ex subiecto, & instrumento non differunt. **Secundò** & Gabr. 2. dist. 16. a. 1. censent vires ab anima, & inter se, sola ratione differre, nisi in instrumento secernantur. **Henric. quodl. 8. q. 15.** appetitum irascentem, & concupiscentem sola ratione distinguit. Quia res obiecta, sola ratione seiungitur, quoniam vt est bona, iucunda, vel salutaris, concupiscitur; vt verò eadem est difficilis, & ardua, ad irascenti facultatem spectat. Ergo ex re obiecta dictæ facultates non differunt. **Secundã opinio** tradit re eiusmodi facultates distingui, & separari, eo quod ex re obiecta differant. Nam obiectum facultatis concupiscentis est bonum absolute; irascentis verò est bonum arduum, atque difficile. **Deinde** quia eæ facultates inter sese officio distant: nam vis concupiscentis est à natura tributa, vt singula animalia ea, que sunt

Cic. Tuscul. lib. 4. de de-cretis Hippocratis. & Platonis.

Arist. 1. Ethic. ca. 13. Plutar. opus. de virtutib. moralib.

Nyssen. lib. 4. ca. 8. & Damasc. lib. 2. c. 12.

Nyssen. lib. 4. Philo. Galen. lib. 4. de diet. Hippo. & Platon.

Scot. 3. dist. 34. q. 1. a. 1.

S. Tho. 1. 2. q. 84. ar. 2.

S. Tho. 1. 2. q. 23. ar. 1. Riccio. 1. d. 25. ar. 1. q. 3. Bonan. 3. d. 26. ar. 2. q. 4.

velia, & lutaria, ac sibi profutura appetant, & confectentur: facultas verò irascendi data est, vt contrarijs obstant: vnde hæc vis est quasi confuatrix, utrix, propugnatrix, & vltix facultatis concupiscentis. **Accedit** quod cætera naturalia, cuiusmodi grauiã sunt, & leuia, distinctis qualitatibus mouentur, & agunt: nam leuitate, vel pondere ad sua loca feruntur: Sed calore, & frigore agunt, & pugnant cum suis contrarijs. **Cæterum** in hac re, etsi multum nõ refert, hanc, aut illam opinionem sequamur. Si quis tamen diceret inter concupiscentem vim, & irascentem duntaxat rationis, & nominis discrimen esse nõ rei; ita vt eadem facultas appetendi, diuersis nominibus, ex actibus, & officijs vocetur, tum concupiscentem, tum irascentem, non continuò videretur penitus improbandum eodem modo censerem de appetitu sensus, quo de appetitu rationis; sicut enim in voluntate, qui est appetitus rationem sequens, sola ratione, & nomine differunt irascentem, & concupiscentem vis, sic in appetitu sensus, sicut etiam Bonum absolute sumptum, & vt habet aliquid ardui, & difficilis ratione tantum: & nomine distinguitur & quemadmodum res naturalis eadem vi, & qualitate agit & obstitit contrarijs: negari tamen non potest, quin vis concupiscentis, & irascendi, quamuis iuxta horum, vel illorum sententiam sit vna, multis vtatur omnino diuersis corporis membris, & instrumentis in suis actibus, & officijs obeundis. Nam in ira, vtitur potissimum corde, & felle, & spiritibus à corde in totum corpus diffusis: in concupiscentia verò, vtitur præcipue iecore; in læticia, splene; in metu, corde: quemadmodum sitis potissimum viget in bile flaua, & fames in atra bile. Quare, teste Nysseno, datũ est à natura iecur, molle memorum, ad molles ac teneros amoris, desiderij, & cupiditatis motus suscipiendos: Cor datum est validius, duriusq; ad vehementes iræ motus, & impetus sustinendos: splen abundat crasso, & melancholico succo, fel verò calido, & amaro humore; & fel fugit, & haurit ex splene, & trahit ad se sanguinem, & humorem amarum; quapropter in splene residet & humor dulcis, in quo læticia ponitur; in felle verò est sanguis amarus, & humor, in quo viget ira. **Sed** quidquid dicant alij, puto has facultates concupiscentis inquam, & irascendi, vires esse re distinctas ex obiecto, instrumentis, officio, munere, & functione.

Quarto queritur, Quid intersit inter Bonum absolute, quod est obiectum facultatis concupiscentis, & Bonum difficile, & arduum, quod est obiectum irascentis facultatis. **Respondeo**, De hoc esse duas opiniones: **Prima** dicit, Bonum facultatis concupiscentis esse id, quod ad corpus pertinet, tum absens, tum præsens, qualia sunt bona iucunda, quæ in sensu incurunt: Bonum verò irascentis esse id, quod absens est potius, quam præsens, id quoque, quod potius animo, quam sensu percipitur: hæc autem sunt lucrum, imperium, potentia, dignitas, victoria, vindicta, honor, gloria, fama, præmium, diuitiæ, & id genus alia: quia cum hæc facultates inter se differant, necesse est, vt earum obiecta inter se quoque distinguantur. **Secunda opinio** docet, obiectum concupiscentis esse Bonum absolute, & simpliciter; irascentis

verò obiectum esse Bonum, vt est magnum, difficile, & arduum; propterea quod sic quadam cum difficultate id consequendi coniunctum. Nam Amor, Desideriũ, & Delectatio, qui sunt affectus appetitus concupiscentis, sunt absolute, & simpliciter bonorum: Spes, autem, quæ est affectio appetitus irascentis, non est, nisi cum quadam fiducia adipiscendi aliquid arduum: Item & audacia non est, nisi ad ea, quæ factu difficilia sunt, vt ad pericula, ad bella, ad terribilia: Merus est mali expectari, & quod non facile superatur, diffidentia: Desperatio est ægrotudo sine vlla reum expectatione meliorum. Ira similiter appetit aliquid, sed non nisi vindictam, quæ sua difficultate non caret. Et hæc est communis sententia Philosophorum, & Theologorum, cui ego magis accedo: quanquam videam aliquos, qui sicut vim concupiscentem sola ratione ab irascente se iungi arbitrantur, sic etiam existimant obiectum concupiscentis ratione tantum ab obiecto irascentis distingui.

Cap. III.

De numero affectuum Animæ.

PRIMO queritur, Quot sint animæ affectus. **Respondeo**, Licet quidam senserint eos esse innumeros. Alij verò tantum duos; Delectationem, & Tristitiam. Alij esse decem, alij nouem, alij octo, alij septem: tres tamen sunt celebriores sententiæ, vna asserentium esse quatuor animæ affectus, nempe Cupiditatem, & Lætitiam, Metum, & Tristitiam. Hæc olim fuit communis Stoicorum, Academicorum, & Peripateticorum sententia, quam habet Cicero quarta Tusculana. Fuit etiam Lactantij, Nysseni, Augustini, Prosperij, Hieronymi, & Damasceni. Quare secundum hanc sententiam scripsit Boëtius primo libro de Consolatione, metro vltimo.

Gaudia pelle.
Pelle timorem.
Spem que fugato.
Nec dolor adsit.
Nubila mens est.
Vinctaque frenis.
Hæc vbi regnant?

& Poëta dixit. lib. 6. Aeneid.

Hinc metuunt, cupiuntq; dolent, gaudentque nec auras, &c. **Secunda** sententia octo tradit esse animi affectus quatuor in appetitu concupiscentis, totidem in appetitu irascentis: videlicet Desiderium, & Fugam, Delectationem, & Tristitiam in concupiscente appetitu, Spem, & Desperationem, Timorem, & Audaciã in irascentem; nam bonum, aut est futurum, aut non; si est futurum gignit Desiderium; si est præsens habetur, delectat: malum si est futurum parit metum. si præsens gignit Irã, quæ est vindictæ cupiditas, & mali, quod patimur repellendi libido: Spes verò est boni futuri, & ardui desiderium, cum fiducia assequendi. Audacia est mali futuri, ardui, cum fiducia repellendi. **Tertia opinio** docet esse vndecim affectus animæ, Amorem, & Odium, Desiderium, & Fugam, Delectationem, & Tristitiam; & has sex animi perturbationes vult esse in facultate concupiscentiæ: Spem, & desperationem, Timorem, & Audaciã, & Irã, quos quinque

affectus

Hen. quod-
lib. 8. q. 11.
S. os. 2. dist.
34. q. 1.

Gabr. 3. d.
26. q. 1. n. 3.
dist. 1.

Nyssen. lib.
4. c. 8. Pbi-
logia.

Lact. a. lib.
6. diu. inst.
c. 16. Nyss.
lib. 4. de ho-
mic cap. 8.
Aug. lib. de
ciu. 1. c. 8.
Ep. 9. et lib.
9. c. 4. Pro-
sper. lib. 3.
de vit. con-
temp. c. 31.
Hierony. in
Zach. 1. ad
finem. Dar-
mas. lib. 2.
fid. ortho.
c. 12.